

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 27 december 2022

Mål nr

Ö 2072-22

PARTER

Klagande

1. Kjell Johansson
Kyrkolycke Pl 220
286 92 Örkelljunga

2. Peter Witt
Nystedvej 22 A
2500 Valby, Köpenhamn
Danmark

3. Anne-Grete Zehngraft
Samma adress

Ombud för 2 och 3: Advokat Anders Kron
Kron Advokater AB
Rundelsgatan 16
211 11 Malmö

SAKEN

Klagan i hovrätt över domvilla

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts, Mark- och miljööverdomstolen, beslut 2022-03-04 i mål
F 11259-21

Mark- och miljööverdomstolens beslut

se Bilaga

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen undanröjer Mark- och miljööverdomstolens beslut och visar ärendet åter till Mark- och miljööverdomstolen för fortsatt behandling.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Peter Witt och Anne-Grete Zehngraft har yrkat att Högsta domstolen ska undanröja Mark- och miljööverdomstolens avvisningsbeslut och visa ärendet åter till Mark- och miljööverdomstolen för fortsatt behandling.

Kjell Johansson har yrkat att Högsta domstolen ska undanröja lantmäterimyndighetens beslut den 4 maj 2006 i ärende M052440.

SKÄL**Vad målet gäller**

1. Målet i Högsta domstolen gäller frågan om klagan över domvilla har inkommit i rätt tid. I målet aktualiseras särskilt frågan under vilka förutsättningar ett överlämnande till behörig domstol kan anses ha skett i samband med att ett ärende inleds enligt 8 § andra stycket lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Bakgrund

2. I en lantmäteriförrättning beslutade lantmäterimyndigheten den 4 maj 2006 om överföring av viss mark till fastigheten Kyrkolycke 1:133 i Örskelljunga kommun. Fastighetsbildningsbeslutet innebar bl.a. att en samfällighet utplånades. Beslutet registrerades i fastighetsregistret den 13 juni 2006.
3. Peter Witt och Anne-Grete Zehngraft, ägare till fastigheten Kyrkolycke 1:16, samt Kjell Johansson, ägare till fastigheten Kyrkolycke 1:21, kontaktade Lantmäteriet i februari 2021. De anförde att deras fastigheter var delägare i den utplånade samfälligheten och att de därför borde ha behandlats som sakägare i förrättningen. Peter Witt och Anne-Grete Zehngraft begärde att Lantmäteriet skulle rätta beslutet.
4. Lantmäteriet konstaterade att fastighetsägarna till fastigheten Kyrkolycke 1:16 borde ha varit sakägare i förrättningen men att det saknades förutsättningar att rätta beslutet med stöd av förvaltningslagen (2017:900).
5. Peter Witt, Anne-Grete Zehngraft och Kjell Johansson överklagade Lantmäteriets rättelsebeslut. Mark- och miljödomstolen avslag överklagandena samt överlämnade överklagandeskrifter och yttranden i målet till Mark- och miljööverdomstolen för prövning av särskilda rättsmedel.
6. Mark- och miljööverdomstolen, som har bedömt att 8 § andra stycket ärendelagen inte kunde tillämpas vid överlämnandet, har avvisat klagan över domvilla som för sent inkommen.

Prövning av särskilda rättsmedel enligt ärendelagen

7. Klagan över domvilla gällande fastighetsbildningsbeslut ska bedömas enligt ärendelagen (se 15 kap. 1 § fastighetsbildningslagen, 1970:988, och 6 kap. 1 § lagen, 2010:921, om mark- och miljödomstolar).

8. De särskilda rättsmedlen regleras i 42 § ärendelagen. Enligt den bestämmelsen ska bland annat 58 kap. 1 och 4 §§ samt 59 kap. 1 och 2 §§ rättegångsbalken tillämpas i ärenden som avgörs enligt ärendelagen. En ansökan om resning respektive klagan över domvilla ska alltså prövas enligt de grunder som gäller för tvistemål. I 42 § ärendelagen sägs det vidare att resning får äga rum även i andra fall än som föreskrivs i 58 kap. rättegångsbalken, nämligen om det finns synnerliga skäl.

9. Regleringen i 42 § ärendelagen innebär att de tidsfrister som anges i 58 kap. 4 § andra stycket och 59 kap. 2 § andra stycket rättegångsbalken ska tillämpas. En klagan över domvilla som grundas på någon omständighet som avses i 59 kap. 1 § första stycket 1 eller 4 ska därmed ges in inom sex månader från det att beslutet fick laga kraft. Grundas klagan över domvilla på omständighet som avses i 1 § första stycket 2 ska skrivelsen i stället ges in inom sex månader från det att klaganden fick kännedom om beslutet. En uppgift från klaganden om när han eller hon fick kännedom om ett avgörande får ofta godtas om uppgiften inte motsägs av vad motparten har anfört eller av omständigheterna i övrigt (se NJA 2013 s. 816 p. 8).

10. Det ligger på domstolen att rättsligt kvalificera de omständigheter som sökanden åberopar. Rättegångsfel som omfattas av bestämmelserna om domvilla kan utgöra grund även för resning. Om domstolen kommer fram till att en klagan över domvilla inte kan bifallas genom tillämpning av rättegångsbalkens bestämmelser, kan domstolen därför ha att pröva om omständigheterna kan utgöra grund för resning enligt ärendelagen. Detta innebär att domstolen i så fall ska bedöma om det finns skäl för resning enligt 58 kap. rättegångsbalken eller om omständigheterna kan utgöra synnerliga skäl för resning enligt 42 § andra meningen ärendelagen. (Se NJA 2017 s. 730 p. 20.)

Överlämnande till behörig domstol

11. Enligt 8 § andra stycket ärendelagen ska rätten, om den i samband med att ett ärende inleds finner att den saknar behörighet att handlägga ärendet men att en annan domstol skulle vara behörig, lämna över den skrivelse genom vilken ärendet inlett till den domstolen. Ett överlämnande förutsätter att sökanden inte har något att invända mot detta och att det inte heller finns något annat skäl mot att skrivelsen överlämnas. Skrivelsen ska anses ha kommit in till den senare domstolen samma dag som den kom in till den tingsrätt som först tog emot denna. Bestämmelsen är analogt tillämplig beträffande ansökningar om resning eller återställande av försutten tid liksom vid klagan över domvilla (jfr prop. 1995/96:115 s. 132 och NJA 2012 s. 139).

12. Överlämnande får endast ske i samband med att ett ärende inleds. För att domstolen ska kunna anse att den är obehörig krävs att den forumregel som gäller är indispositiv, alltså sådan att domstolen självant ska pröva sin behörighet. Domstolen ska inte inleda handläggningen av ett mål eller ärende utan att ha kontrollerat om någon indispositiv forumregel utesluter handläggning. (Se a. prop. s. 129, 131 och 152.)

13. Före överlämnandet bör rätten inte utföra några andra åtgärder än sådana som omedelbart hänger samman med frågan om överlämnandet, alltså hörande av sökanden och i sällsynta undantagsfall begära komplettering för forumfrågans bedömning (se a. prop. s. 152). Om det först när handläggning pågår visar sig att rätten är obehörig, saknas det förutsättningar att överlämna skrivelsen med stöd av paragrafen; domstolen ska då i stället besluta om avvisning.

14. I förarbetena diskuterades om bestämmelsen borde kompletteras med en föreskrift om att ett tillgodoräknande av tiden för ett ingivande till orätt domstol förutsätter att ett överlämnande till rätt domstol sker inom viss tid,

exempelvis inom en månad (se a. prop. s. 129 och 325). Någon tidsbegränsning infördes emellertid inte. Med hänsyn härtill och då ett viktigt syfte med regleringen är att den som i rätt tid ger in en skrivelse till fel domstol inte ska drabbas av rättsförluster (jfr NJA 2015 s. 82 p. 6) bör bestämmelsen vara tillämplig om den obehöriga domstolen inte har börjat handlägga ärendet.

Bedömningen i detta fall

15. Peter Witts, Anne-Grete Zehngraffs och Kjell Johanssons klagan över domvilla får anses grunda sig på sådana omständigheter som avses i 59 kap. 1 § första stycket 2 och 4 rättegångsbalken.

16. Från det att överklagandena kom in till mark- och miljödomstolen till dess att handlingarna överlämnades till Mark- och miljööverdomstolen dröjde det cirka sex månader. Det hade i och för sig varit önskvärt att beslutet om överlämnande hade fattats tidigare. Under denna tidsperiod vidtog emellertid mark- och miljödomstolen inga andra åtgärder gällande klagan över domvilla än att tillfråga klagandena om deras inställning till ett eventuellt överlämnande. Det har därmed, trots tidsutdräkten, funnits förutsättningar att överlämna skrivelserna till Mark- och miljööverdomstolen med stöd av 8 § andra stycket ärendelagen. Klagohandlingarna ska därför anses ha kommit in till Mark- och miljööverdomstolen samma dag som de kom in till mark- och miljödomstolen, alltså den 25 mars 2021.

17. En klagan över domvilla enligt 59 kap. 1 § första stycket 4 rättegångsbalken måste ges in inom sex månader från det att beslutet fick laga kraft (se p. 9). Eftersom lantmäterimyndighetens beslut fick laga kraft redan 2006 har tidsfristen för att ansöka om domvilla med stöd av den bestämmelsen överskridits.

18. En klagan över domvilla som grundas på omständigheter som avses i 59 kap. 1 § första stycket 2 rättegångsbalken måste ges in inom sex månader från det att klaganden fick kännedom om beslutet (se p. 9). Av utredningen i ärendet framgår att Peter Witt och Anne-Grete Zehngraft fick kännedom om fastighetsbildningsbeslutet under våren 2021. Deras klagan över domvilla har därmed getts in i rätt tid.

19. Kjell Johansson har anfört att han 2017 uppmärksammade att en del av fastigheten Kyrkolycke 1:133 var placerad mellan hans fastighet och fastigheten Kyrkolycke 1:16. Utredningen ger däremot inte stöd för att han före våren 2021 fick kännedom om beslutet att utplåna samfälligheten. Även hans klagan över domvilla med stöd av 59 kap. 1 § första stycket 2 har därmed getts in i rätt tid.

20. Mark- och miljööverdomstolens avvisningsbeslut ska därför undanröjas och ärendet visas åter dit för fortsatt behandling.

I avgörandet har deltagit justitieråden Gudmund Toijer, Johnny Herre, Malin Bonthron (referent), Cecilia Renfors och Jonas Malmberg
Föredragande har varit justitiesekreteraren Anna Eberstål